

Què no és cultura? per Rafael Tormo i Cuenca

amb motiu de UN ENTRE ARTS; Jornades d'art, cultura i participació.

GESTIÓ CULTURAL: Com podem gestionar allò que no coneguem?

Deia Maria Zambrano que no s'ha dexagerar sobre el present, atès que, entre altres coses, ens toca viure'l. I quan parlem de cultura ens referim a coses ben diverses: en concret, alguns parlen des de posicionaments antropològics per explicar-ho com a formes quotidianes i col·lectives d'habitar el món; i a l'altra banda els que hi parlen d'allò conreat, com a conjunt de coneixements artístics, històrics, literaris, científics, etc.; com a resultat de l'estudi, la vida, etc. Aquell era, o com a mínim el que hi havia, durant els 70 fins fa quatre dies, com aquell qui diu, amb les emergències de les noves tecnologies i la globalització del món com a nou paradigma. Però es cert que el context ha canviat i allò que semblava adscrit sols a ambits d'especialistes ha esclatat, per ser "intervingut" constantment, i amb força transformadora, que ha restimulat i ha tornat a fer créixer la necessitat de pensar-nos junts, compartint i fent pensament crític per a canviar l'omnipresent lògica d'allò que ens ve donat com a vida inscrita a un sistema que la desvirtua. Així que podríem dir que la paraula "cultura" ja no vol dir res, ni serveix com a punt de partida per a l'enteniment o comprensió del concepte. Venim de processos on tot sembla destinat a caducar, a ésser consumit ràpidament i a mostrar, mentre es puga, la seua funcionalitat; i és ací on cal problematitzar i pensar la cultura. Ara hi ha moltes practiques culturals; o com a mínim ara es quan més palés es fa. Ara hi som en un món complex, multireferencial i reflector com mai. Ja ningú posa en dubte que hi ha tantes cultures com diversa es la nostra societat. Per tant, el que a hores d'ara defineix la cultura no és la falta de propostes, gestions, continguts culturals, sinó una falta d'autoritat moral sobre el concepte d'abans (sense nostàlgies de cap tipus). Ara la cultura ha deixat de ser un concepte comú per a escriure'l en majúscules. En altres paraules, avui sembla paralitzada aquella idea universlitzadora de model que tan va "progressar" als anys 70.

Peró, que en l'esperit que mou aquestes línies no preval ni n'hi ha cap intenció de tornar a cap punt zero, sinó a una manera de posicionar-se o d'estar a l'aguait per recuperar si cal i tornar a impregnar-nos d'aquestes forces de transformació que posen en dubte les "estudiades" o oficioses polítiques culturals. En altres paraules, partir des del debat de la cultura, no sols com un fet consensuat, sinó més bé com una activitat que no tots entenem igual.

CONTEXT

Descrèdit d'alguns dels vells mecanismes socials de producció simbòlica, com la família, l'educació, la religió, la pàtria, el treball, la tradició, etc.,

En tant que eines constitutives i vinculants per a la construcció d'allò social i per tant la seva pròpia representació.

Aquests models, que ens articulaven des del reconeixement comú o ens oferien elements d'identificació amb l'entorn, a hores d'ara deixen de funcionar com a tals per al subjecte i cedeixen a agents més obtusos i flexibles el pes d'aquesta construcció. Mercat?

QUE NO ÉS LA CULTURA?

- La política cultural no és la cultura.
- Les institucions públiques no fan la cultura.

COM DEURÍEM DE PENSAR LES INSTITUCIONS CULTURALS?

- Considerant-les sols com gestors dels recursos públics destinats a la cultura.
- Entenent que la cultura és un bé comú i un procés en constant transformació, que reflecteix les dinàmiques socials, el resultat del qual no ha de ser necessàriament una obra o un producte mercantil.
- Que la cultura ha de ser lliure i plural, i les polítiques culturals han de reflectir, fomentar i garantir aquesta llibertat i aquesta pluralitat.
- Que les polítiques culturals no sols ha de repartir de manera sectorial, com fins ara. S'ha de dotar de recursos les activitats de recerca, producció, exhibició, difusió i educació cultural, des d'una òptica sostenible i tenint-ne en compte el seu valor social.
- La política cultural no pot estar orientada a una mera consecució de beneficis econòmics. Això té que quedar clar i distingir projectes, propostes i interlocutors.
- Cal desenvolupar models culturals a llarg termini, inclusivament, participatius, sostenibles i exploratoris que entenguen d'una vegada per totes de la seua pertinença a un territori al que constantment s'oblida.

QUE LI FALTARIA A LA CULTURA INSTITUÏDA?

1. Implemetar projectes culturals que es situen com a mediadors i no sols seguir generant convocatòries unidireccionals.
2. Considerar les propostes que es presenten també com espai de comunicació, amb una funció de vinculació des de la qual establir nexes amb el món acadèmic, la cultura popular, la creació autònoma i la ciutadania, per tal de generar espai públic.
3. Treballar per un espai on l'experimentació aparegui com a part fonamental dels processos creatius. Rellançant el concepte de Creació com a proces on la complexitat actual per anar des de la investigació fins a la difusió passant per la producció, formació i documentació siga alguna cosa més que algo curricular o meritòria... Possibilitant plataformes que ajudin a integrar allò après a les Universitats amb processos conceptuals que el nostre entorn amb agents diversos ja están desenvolupant des de l'experimentació i la producció amb el context. Però no sols quedar-se ahí amb lo comú com prototip a imposar.
4. Posar en comú el context i pensar on han quedat els límits de les disciplines culturals. Tot això ha canviat i cada vegada són més imprecisos. Per això la cultura té que generar espais de caràcter mestís, aproximacions des de múltiples perspectives i girar el punt de vista sobre les coses. No podem sols quedar-nos

amb un manual de bones practiques (que sí) i acceptar el model de indústries culturals com a marc on desenvolupar-nos.

5. Que la participació no sols estiga representada com un recurs tecnològic o la seua representació en un contenidor neutre. La cultura com espai i servei públic per oferir recursos, així com assumir de forma total o parcial els processos d'intermediació que es requereixin per dur a terme les diverses propostes que amb el temps es contemplen. Per això es precisa obrir-se a nous interlocutors que per les seues practiques i aportacions puguen anar una mica més lluny.
6. Per això la frase de: tindre un horitzó més que un model. Deuria de estar present constantment en les nostres aportacions. Assumint que no cal convertir-ho tot en un model a implantar. Els models poden servir per pensar i per definir direccions en les quals treballar, però si fins aquí ens hem mostrat desconfiats amb la tecnocràcia i l'estandardització de processos també caldrà fer-ho quan parlem d'aquesta aposta per models més comunitaris. Així que la propia pràctica i el seu proces puguen ser veritablement els motors d'allò que volem fer juntes.

COM?

No ho se... tal vegada ajudaria

- PENSAR-NOS JUNTES IMPLIDACADES.. APENDRE A ESTAR JUNTES NO SEPARADES SECTORIALMENT
- Invertir la piràmide. Tot sembla un gran enbut...
- Repensar-se però posant el quarentena tot allò que ens condiona: qualitat, innovació, empenedoria, formació de públics. El llenguatge també construeix futurs i afrontar la crisi també suposa posar atenció a aquest llenguatge, per a dibuixar futurs diferents.

Convocar al pensament local, la cultura popular i al difús entramat associatiu a reflexionar i després a generar experiències (sense límits i amb temps no com ara) i no sols ser considerats com casos d'estudi o objectiu als que imp`lantar un nou model.

Començar a parlar de la sostenibilitat de la cultura no sols com un fet consensuat sino més bé una activitat que no tots entenem igual. En realitat crec que no tots pensem el mateix quan diem que ens preocupen per la cultura i la seva sostenibilitat. I tampoc crec que tota l'activitat cultural es trobi en les mateixes dificultats materials per a desplegar-se.

Assumir el declivi dels recursos públics i buscar solucions en els privats no és la sol.lució com ja alguns están defensant: FUNDACIONS, FESTIVALS, ETC ETC. En aquest sentit caldria abans de tot ser més clars en quant als titulars beneficiaris de les actuals polítiques públiques PER QUE A LA FÍ SON AQUESTES NOVES FORMES DE INDUSTRIES CULTURALS LES QUE EIXEN AFAVORIDES. Comptar amb ells però també ens hem de preguntar si l'entorn privat lucratiu és realment la garantia de la cultura que volem preservar.

Per tant: abans d'assumir la reducció caldria pensar una reestructuració, més enllà de l'anàlisi contable de l'estructura econòmica actual. I SÍ que hi ha que fer.

PERÒ cal diferenciar allò de les indústries creatives com a model i confrontar-ho a models de gestió comunitària o altres més experimentals. Aquest debat és ampli i està ple de referències actuals i d'equips de treball molt actius fora de les nostres fronteres. És urgent per tant un debat públic amb integritat i dades oportunes.

Resumint, la "indústria creativa" és una malversació conceptual del que fos el terme cínic utilitzat per Theodor Adorno, les "indústries culturals". En aquest sentit, la Comissió Europea, està orientant les propostes culturals baix aquest epígraf des de fa uns 10 anys. però, va ser l'any passat que va haver una reestructuració enorme baix el programa Europa Creativa.

Aquest programa europeu reorganitza totes les arts però per damunt de tot el seu interès està en la transmissió i distribució de la cultura. No és tant el contingut cultural com els bits d'informació en la Xarxa.

Així, Europa Creativa prima les indústries d'alta tecnologia lligada a l'audiovisual i internet. Amb aquesta informació, el dilema és saber si al nostre país és pot parlar de una "indústria creativa" que pugui competir tecnològicament amb els grans lobbies europeus que estan organitzant ja les noves plataformes culturals.

També és tracta de saber si és d'això del que volem parlar quan parlem de cultura perquè només el criteri d'accés a les línies econòmiques europees no pot ser entès com una política cultural de facto. Si és fa que és faça a les clares!